Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
prezentate la 29 aprilie 2021 [1]

Cauza C-301/20

UE,
HC
împotriva
Vorarlberger Landes- und Hypotheken-Bank AG,
cu participarea:
Succesiunea lui VJ

[cerere de decizie preliminară formulată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria)]

„Trimitere preliminară – Spațiul de libertate, securitate și justiție – Regulamentul (UE) nr. 650/2012 – Certificatul european de moștenitor – Valabilitatea unei copii certificate fără dată de expirare – Efectele certificatului în legătură cu persoanele desemnate în acesta care nu au solicitat eliberarea sa – Momentul aprecierii valabilității copiei”

1. Regulamentul (UE) nr. 650/2012 [2] creează pentru piața internă un certificat european de moștenitor și reglementează în mod detaliat regimul său de emitere și efectele acestuia. Obiectivul său este ca moștenitorii, legatarii, executorii testamentari sau administratorii patrimoniului succesoral să își poată dovedi cu ușurință statutul, drepturile sau competențele în orice stat membru.

2. Curtea s-a pronunțat deja în legătură cu certificatul european de moștenitor în mai multe hotărâri [3]. Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) îi adresează în prezent trei întrebări preliminare cu privire la aspecte din regulamentul respectiv care nu au fost încă tratate: a treia întrebare – la care, la indicația Curții, vor fi limitate prezentele concluzii, privește valabilitatea în timp [4] a unei copii certificate a certificatului, precum și momentul procedural în care trebuie evaluată aceasta.

1 Limba originală: spaniola.

2 Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor (JO 2012, L 201, p. 107, denumit în continuare „regulamentul”). Acesta se aplică în toate statele membre, cu excepția Irlandei și a Danemarcei.

3 Hotărârea din 1 martie 2018, Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2018:138), și Hotărârea din 17 ianuarie 2019, Brisch (C-102/18, EU:C:2019:34).

4 În decizia de trimitere, precum și în regulamentul însuși se vorbește despre „perioada de valabilitate” a copiei. Ar fi fost, poate, preferabil ca termenul „valabilitate” să fie rezervat pentru lipsa viciilor care determină nulitatea unui act și să se utilizeze noțiunea de „eficacitate” sau „menținere în vigoare” pentru a evoca calitatea acestui act care îi permite să își producă efectele pe o perioadă determinată. La sfârșitul acestei perioade, este epuizată *eficacitatea* actului, chiar în lipsa unor motive de *nevaliditate*. Totuși, vom utiliza ambele noțiuni ca și cum ar fi sinonime, în contextul prezentei trimiteri preliminare.

3. Atât în practica națională, cât și în doctrină [5], există interpretări divergente ale regulamentului cu privire la acest aspect, ceea ce confirmă pertinența întrebării preliminare. Răspunzând la această întrebare, Curtea va contribui la facilitarea securității juridice în utilizarea copiilor certificatului european de moștenitor, favorizând integrarea sa în sistemele juridice ale statelor membre.

I. Cadrul juridic. Regulamentul nr. 650/2012

4. Potrivit considerentului (7):

„Funcționarea corespunzătoare a pieței interne ar trebui facilitată prin eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor care se confruntă în prezent cu dificultăți în exercitarea propriilor drepturi în contextul unei succesiuni cu elemente de extraneitate. În spațiul european de justiție, cetățenii trebuie să își poată organiza din timp succesiunea. Trebuie garantate într-un mod eficient drepturile moștenitorilor și legatarilor, ale altor persoane apropiate defunctului, precum și ale creditorilor succesiunii."

5. Considerentul (67) are următorul cuprins:

„Pentru ca o succesiune cu elemente de extraneitate în Uniune să fie soluționată într-o manieră rapidă, simplă și eficace, moștenitorii, legatarii, executorii testamentari sau administratorii patrimoniului succesoral ar trebui să își poată dovedi cu ușurință statutul și/sau drepturile și competențele într-un alt stat membru, de exemplu într-un stat membru unde se situează bunurile succesorale. Pentru a le permite aceasta, prezentul regulament ar trebui să prevadă crearea unui certificat uniform, certificatul european de moștenitor (denumit în continuare «certificatul»), care să fie emis pentru a fi utilizat în alt stat membru. Pentru a respecta principiul subsidiarității, certificatul nu ar trebui să înlocuiască documentele interne care pot exista în scopuri similare în statele membre."

6. Potrivit considerentului (71):

„Certificatul ar trebui să producă aceleași efecte în toate statele membre. Certificatul nu ar trebui să aibă forță executorie în sine, ci efect probatoriu, și ar trebui să se considere că certificatul dovedește în mod fidel elementele stabilite în temeiul legii aplicabile succesiunii sau în temeiul oricărei alte legi aplicabile elementelor specifice, precum condițiile de fond ale dispoziției pentru cauză de moarte […] Orice persoană care face plăți sau care transmite bunuri succesorale unei persoane indicate în certificat ca având dreptul să accepte astfel de plăți sau bunuri în calitate de moștenitor sau de legatar ar trebui să beneficieze de o protecție adecvată dacă acționează cu bună-credință, pe baza exactității informațiilor atestate în certificat. Aceeași protecție ar trebui garantată oricărei persoane care, pe baza exactității informațiilor atestate în certificat, cumpără sau primește bunuri succesorale de la o persoană indicată în certificat ca având dreptul să dispună de astfel de bunuri. Protecția ar trebui asigurată dacă sunt prezentate copii certificate încă valabile. Dacă dobândirea unor astfel de bunuri de către o persoană terță are sau nu efect este o chestiune ce nu ar trebui să fie stabilită prin prezentul regulament."

7. Articolul 62 alineatul (1) („Crearea unui certificat european de moștenitor") prevede:

„Prezentul regulament creează un certificat european de moștenitor (denumit în continuare «certificatul»), care este emis spre utilizare într-un alt stat membru și care produce efectele enumerate la articolul 69."

5 Ordonanța de trimitere, punctele 7 și 8. În doctrină, cu referințe reprezentative ale diferitor opinii, a se vedea Bergquist, U., „Muss ein Europäisches Nachlasszeugnis nicht nur im Zeitpunkt der Antragsstellung bei dem Grundbuchamt, sondern auch bei Vollendung der Grundbucheintragung gültig sein?", în *IPRax*, 2020, p. 232. Discuția, în special în Austria și în Germania, privește printre altele accesul la registrul funciar.

8. Potrivit articolului 63 („Scopul certificatului”):

„(1) Certificatul este destinat utilizării de către moștenitori, de către legatari cu drepturi directe la succesiune și de către executori testamentari sau administratori ai patrimoniului succesoral care trebuie să își dovedească într-un alt stat membru statutul sau să își exercite dreptul respectiv de moștenitor sau legatar și/sau atribuțiile de executor testamentar sau administrator al patrimoniului succesoral.

(2) Certificatul poate fi utilizat, în special, pentru a proba unul sau mai multe dintre următoarele:

(a) statutul și/sau drepturile fiecărui moștenitor sau, după caz, ale fiecărui legatar menționat în certificat și cotele-părți respective din patrimoniul succesoral;

(b) atribuirea unui bun anume sau a anumitor bunuri care fac parte din patrimoniul succesoral moștenitorului/moștenitorilor sau, după caz, legatarului menționat (legatarilor menționați) în certificat;

(c) atribuțiile persoanei menționate în certificat ca executor testamentar sau ca administrator al patrimoniului succesoral.”

9. Articolul 65 alineatul (1) („Solicitarea unui certificat”) prevede:

„Certificatul este emis la cererea oricărei persoane menționate la articolul 63 alineatul (1) (denumită în continuare «solicitantul»).”

10. Articolul 69 („Efectele certificatului”) prevede:

„(1) Certificatul produce efecte în fiecare stat membru fără a fi necesară nicio procedură specială.

(2) Se prezumă că certificatul probează cu exactitate elementele stabilite în temeiul legii aplicabile succesiunii sau în temeiul oricărei alte legi aplicabile elementelor specifice. Se prezumă că persoana menționată în certificat drept moștenitor, legatar, executor testamentar sau administrator al patrimoniului succesoral are statutul menționat în certificat și/sau este titular al drepturilor sau al puterilor stipulate în certificat, fără alte condiții și/sau restricții aferente acelor drepturi sau puteri decât cele stipulate în certificat.

(3) Se consideră că orice persoană care, acționând pe baza informațiilor atestate în certificat, efectuează plăți sau transmite bunuri unei persoane menționate în certificat drept persoană autorizată să accepte plăți sau bunuri a încheiat tranzacții cu o persoană autorizată să accepte plăți sau bunuri, cu excepția cazului în care această persoană știe că cele conținute în certificat nu corespund realității sau nu are cunoștință de acest fapt din cauza unei neglijențe grave.

[…]”

11. Potrivit articolului 70 („Copii certificate ale certificatului”):

„(1) Autoritatea emitentă păstrează originalul certificatului și eliberează una sau mai multe copii certificate solicitantului și oricărei persoane care dovedește că are un interes legitim.

(2) În sensul articolului 71 alineatul (3) și al articolului 73 alineatul (2), autoritatea emitentă păstrează o listă a persoanelor cărora le-au fost eliberate copii certificate în temeiul alineatului (1).

(3) Copiile certificate eliberate sunt valabile pentru o perioadă limitată de șase luni, de indicat în copia certificată sub forma unei date de expirare. În cazuri excepționale, justificate în mod corespunzător, autoritatea emitentă poate hotărî, prin derogare, ca perioada de valabilitate să fie mai lungă. După expirarea acestei perioade, pentru a fi în măsură să utilizeze certificatul în sensul indicat la articolul 63, orice persoană care deține o copie certificată trebuie să solicite prelungirea perioadei de valabilitate a copiei certificate sau să solicite o nouă copie certificată de la autoritatea emitentă."

12. Potrivit articolului 71 („Rectificarea, modificarea sau retragerea certificatului"):

„(1) La cererea oricărei persoane care dovedește că are un interes legitim sau din proprie inițiativă, autoritatea emitentă rectifică certificatul în cazul unei erori de redactare.

(2) La cererea unei persoane care dovedește că are un interes legitim sau, în cazurile în care acest lucru este posibil, în temeiul dreptului intern, autoritatea emitentă, din proprie inițiativă, modifică sau retrage certificatul în situația în care s-a stabilit că certificatul sau anumite elemente din certificat nu corespund realității.

(3) Autoritatea emitentă informează fără întârziere toate persoanele cărora le-au fost eliberate copii certificate ale certificatului în temeiul articolului 70 alineatul (1) cu privire la orice rectificare, modificare sau retragere a acestuia."

II. Situația de fapt, litigiul și întrebările preliminare

13. Litigiul are ca obiect cererea creditorilor prin care se solicită eliberarea unor bunuri consemnate, care se află sub sechestru judiciar[6].

14. Primul creditor, tatăl lui HC și UE, a decedat la 5 mai 2017. Ultima sa reședință obișnuită s-a situat în Spania, iar succesiunea sa a fost dezbătută în această țară, în fața unui notar, în conformitate cu dreptul spaniol.

15. Pentru a dovedi, în Austria, că sunt moștenitori în cotă de 50 % ai tatălui lor (primul creditor), HC și UE au prezentat o copie certificată a unui certificat european de moștenitor eliberat de notarul spaniol, în conformitate cu articolul 62 și următoarele din regulament.

16. Certificatul a fost emis de notarul spaniol la cererea lui HC, în conformitate cu formularul nr. V din Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 1329/2014[7]. UE este desemnat nominal în anexa IV la formularul menționat, alături de HC, ambii în calitate de moștenitori în cotă de 50 %.

17. În căsuța corespunzătoare a copiei certificate (rubrica „Aceasta este valabilă până la")[8] se preciza că durata sa de valabilitate este nedeterminată.

18. Prin hotărârea din 17 septembrie 2018, Bezirksgericht Bregenz (Tribunalul Districtual din Bregenz, Austria) a respins cererea de eliberare a bunurilor consemnate.

6 Entitatea care a inițiat consemnarea este o bancă [Vorarlberger Landes- und Hypotheken-Bank AG, 6900 Bregenz (Austria)], care a solicitat sechestrul judiciar al bunurilor (numerar și titluri de valoare) ca urmare a existenței unor pretenții concurente în privința acestora și a lipsei de claritate în ceea ce privește legitimitatea creditorilor. Potrivit dreptului austriac, valorile păstrate sub sechestru judiciar nu pot fi eliberate decât pe baza unei cereri scrise comune a creditorilor sau în temeiul unei hotărâri judecătorești definitive.

7 Regulamentul de punere în aplicare din 9 decembrie 2014 de stabilire a formularelor menționate în Regulamentul nr. 650/2012 (JO 2014, L 359, p. 30).

8 În versiunea spaniolă a formularului, adjectivul utilizat este în fapt la genul masculin („Es válido hasta"), ceea ce ar putea să genereze o confuzie cu privire la aspectul dacă trebuie menționată valabilitatea copiei sau a certificatului însuși. Situația nu este aceeași în alte versiuni, precum versiunile franceză, italiană sau portugheză („elle est valable", „è valida fino al", respectiv „válida até").

19. Prin hotărârea din 28 ianuarie 2019, Landesgericht Feldkirch (Tribunalul Regional din Feldkirch, Austria), în calitate de instanță de apel, a confirmat hotărârea primei instanțe, considerând că:

– prin copia unui certificat european de moștenitor își poate dovedi legitimitatea numai partea care a solicitat eliberarea certificatului;

– eliberarea unui certificat valabil pentru o perioadă nedeterminată este contrară limitării temporale prevăzute la articolul 70 alineatul (3) din regulament. Prin urmare, acesta trebuie considerat un certificat cu o durată de valabilitate normală de șase luni de la data emiterii [9];

– pentru ca o copie a certificatului să își poată produce efectul de legitimare, ea trebuie să fie valabilă nu numai la momentul depunerii cererii, ci și la momentul pronunțării hotărârii primei instanțe.

20. HC și UE au formulat recurs la Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), care adresează Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Articolul 70 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor trebuie să fie interpretat în sensul că o copie a certificatului eliberată cu încălcarea acestei dispoziții, pe durată nedeterminată, fără menționarea unei date de expirare

a) este valabilă și produce efecte pe durată nedeterminată sau

b) este valabilă doar pentru o perioadă de șase luni de la data eliberării copiei certificate sau

c) este valabilă doar pentru o perioadă de șase luni de la o altă dată sau

d) nu este valabilă și nu este adecvată pentru a fi utilizată în sensul articolului 63 din Regulamentul nr. 650/2012?

2) Articolul 65 alineatul (1) coroborat cu articolul 69 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor trebuie să fie interpretat în sensul că efectele certificatului se produc în favoarea tuturor persoanelor desemnate nominal în certificat ca având calitatea de moștenitor, de legatar, de executor testamentar sau de administrator al patrimoniului succesoral, astfel încât vor putea utiliza certificatul, în conformitate cu articolul 63 din [regulament], și persoanele care nu au solicitat ele însele emiterea acestuia?

3) Articolul 69 coroborat cu articolul 70 alineatul (3) din Regulamentul nr. 650/2012 trebuie să fie interpretat în sensul că efectul de legitimare al copiei certificate a unui certificat de moștenitor trebuie recunoscut dacă aceasta era încă valabilă la data primei prezentări, dar a expirat înainte de adoptarea de către autoritate a deciziei solicitate sau această dispoziție nu se opune unei legislații naționale care impune ca certificatul să fie de asemenea valid la momentul adoptării deciziei?”

III. Procedura în fața Curții

21. Cererea de decizie preliminară a fost înregistrată la Curte la 7 iulie 2020.

9 În realitate, limitarea temporală la care se referă această dispoziție privește copia, iar nu certificatul (a se vedea nota de subsol 8 din prezentele concluzii).

22. Guvernele german, austriac, spaniol și maghiar, precum și Comisia au prezentat observații scrise. S-a considerat că nu se impune organizarea unei ședințe.

IV. Analiză

23. Prin intermediul celei de a treia întrebări preliminare, singura cu privire la care ne vom pronunța, instanța de trimitere solicită interpretarea articolului 69 și a articolului 70 alineatul (3) din regulament.

24. Întrebarea, în redactarea sa actuală, prezintă o falsă alternativă, întrucât plasează pe același nivel efectul de legitimare al unei copii certificate a certificatului de moștenitor și legitimarea conferită de certificatul însuși [10].

25. Reiese din dosar că întrebarea privește în exclusivitate capacitatea copiei de a produce efecte de legitimare. Întrucât durata de valabilitate a copiei este limitată în timp, trebuie să se stabilească momentul exact în care autoritatea la care este prezentată trebuie să verifice dacă aceasta este sau continuă să fie validă din punct de vedere temporal.

26. În acest scop, există, în principiu, două opțiuni: a) examinarea trebuie efectuată ținând seama de data la care este depusă cererea susținută de copie și b) examinarea respectivă poate fi efectuată, în plus, luând în considerare momentul în care autoritatea competentă trebuie să decidă asupra cererii respective.

27. Înainte de a analiza aceste opțiuni, vom aborda anumite aspecte ale regulamentului care pot să aducă o clarificare asupra litigiului.

A. Certificatul european de moștenitor

28. Certificatul urmărește, potrivit termenilor considerentului (7) al regulamentului, să faciliteze funcționarea corespunzătoare a pieței interne prin eliminarea obstacolelor din calea liberei circulații a persoanelor care doresc să își exercite drepturile în contextul unei succesiuni cu elemente de extraneitate.

29. În cadrul acestui obiectiv, se acordă o atenție specială garantării într-un mod eficient a drepturilor moștenitorilor, ale legatarilor și ale persoanelor apropiate defunctului, precum și ale creditorilor succesiunii.

30. Răspunde în mod direct acestei finalități crearea unui certificat care, emis într-un stat membru, permite „fiecărui moștenitor, legatar sau având-cauză menționat în acest certificat să probeze în alt stat membru calitatea sa și drepturile sale succesorale” [11].

1. Regimul de emitere și efectele

31. Certificatul are caracteristici care, în situații de succesiuni cu elemente de extraneitate, vor constitui în mod normal avantaje, dacă se face comparația cu documente naționale de natură similară.

10 Ținând seama de faptul că certificatul nu circulă, ci doar copia acestuia (a se vedea punctul 37 din prezentele concluzii), există dispoziții ale regulamentului referitoare la finalitatea certificatului sau la efectele acestuia care, în practică, se aplică în privința copiei, ca o reflectare a acestuia. Totuși, acest lucru nu este valabil în ceea ce privește efectele în timp ale fiecărui document: copia expiră după șase luni de la emitere, chiar dacă certificatul rămâne valabil în continuare.

11 Hotărârea din 12 octombrie 2017, Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, punctul 59), și Hotărârea din 1 martie 2018, Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2018:138, punctul 36).

32. Capacitatea certificatului de a genera aceste avantaje decurge din regimul său de emitere [12]. Certificatul:

– se solicită, prin intermediul unui formular [13], unei autorități care are competență judiciară internațională în sensul regulamentului și competență obiectivă de a soluționa succesiunea în sistemul juridic de care aparține;

– acesta este emis sub forma unui formular uniform și detaliat, cu o porțiune redusă de text liber, disponibil în diferitele limbi oficiale ale Uniunii Europene;

– cu respectarea procedurilor în materie de probă prevăzute de legislațiile naționale, autoritatea emitentă trebuie să verifice, anterior eliberării acestuia, elementele pe care le va atesta certificatul și să ia măsurile necesare pentru a-i informa pe toți beneficiarii succesiunii, mai întâi cu privire la cerere, iar ulterior cu privire la eliberare;

– autoritatea emitentă păstrează certificatul și exercită controlul asupra acestuia. Este obligată să îl rectifice, la cererea părților sau din oficiu, în caz de eroare materială; de asemenea, îl retrage sau îl modifică în cazul în care se dovedește că certificatul sau unele dintre părțile sale nu corespund realității juridice;

– în general, deciziile autorității emitente pot face obiectul unei căi de atac în fața unei instanțe.

33. Ca o consecință a acestui sistem și a aspectului uniform al certificatului, emiterea într-un stat membru produce efecte în mod automat în celelalte state, respectiv fără a fi necesară o altă procedură.

34. Nu există un control de fond asupra certificatului în statul membru în fața autorităților căruia este utilizat. Necesitatea unei traduceri în scopul circulației este, în plus, limitată, întrucât textul liber al formularului comun este limitat.

35. Certificatul produce în toate statele membre aceleași efecte:

– face dovada, cu prezumție *iuris tantum*, a elementelor cuprinse în acesta (și care sunt reglementate de regulament);

– îi protejează pe terții de bună-credință;

– permite accesul la registre.

36. Prin urmare, este irelevant dacă documentele utilizate în statul membru în care este prezentată copia certificată a certificatului au sau nu aceleași efecte [14].

12 Capitolul VI din regulament, articolele 62-73.

13 Formularul nr. IV din anexa 4 la Regulamentul de punere în aplicare nr. 1329/2014. Utilizarea acestui formular nu este obligatorie: Hotărârea din 17 ianuarie 2019, Brisch (C-102/18, EU:C:2019:34).

14 Cu alte cuvinte, efectele certificatului sunt stabilite de legiuitorul european, astfel încât nu există îndoiala, tipică în materie de circulație a deciziilor și a documentelor autentice străine, privind aspectul dacă asimilarea „produsului” străin cu cele naționale este pertinentă sau dacă se optează pentru respectarea eficacității pe care o are în statul de origine, indiferent dacă este sau nu echivalentă cu eficacitatea recunoscută instrumentelor similare ale statului de primire.

2. Circulația certificatului

37. Certificatul nu circulă în forma sa originală. Spre deosebire de alte certificate create pentru spațiul european de libertate, securitate și justiție [15], precum și de certificatele naționale de moștenitor în unele state membre [16], cel prevăzut la articolul 62 din regulament rămâne în posesia și sub controlul autorității emitente.

38. Circulația se realizează, în schimb, prin copia sau prin copiile certificate eliberate „solicitantului și oricărei persoane care dovedește că are un interes legitim” [17].

39. Copia transpune în practică efectele certificatului. La fel ca acesta, este suficientă pentru a face dovada elementelor pe care le menționează și care sunt reglementate de regulament.

40. Utilizarea certificatului nu este obligatorie [18]. Totuși, în cazul în care este utilizat, „ar trebui să se considere că certificatul dovedește în mod fidel elementele stabilite în temeiul legii aplicabile succesiunii sau în temeiul oricărei alte legi aplicabile elementelor specifice, precum condițiile de fond ale dispoziției pentru cauză de moarte” [19]. Statele membre nu pot solicita prezentarea altor elemente de probă atât timp cât prezumția nu este înlăturată.

41. Importanța copiei certificate în schimburile transfrontaliere impune ca conținutul acesteia să corespundă realității juridice. În vederea asigurării acestei concordanțe:

– se conferă copiei o durată de viață limitată: validitatea acesteia (literal „perioada de valabilitate”) este limitată de dispozițiile legale, de regulă, la șase luni de la data eliberării sale [20];

– modificarea, rectificarea sau retragerea certificatului, precum și suspendarea temporară a efectelor acestuia se repercutează în mod automat asupra copiilor. Prin urmare, în prezența uneia dintre aceste împrejurări, autoritatea emitentă trebuie să informeze fără întârziere persoanele cărora le-au fost eliberate copii certificate pentru a se evita utilizarea abuzivă a acestora [21].

42. Regulamentul admite însă prelungirea perioadei de valabilitate (validitate) a unei copii, la expirarea acesteia [22]. Spre deosebire de procedura de eliberare a copiei, nu este reglementat regimul prelungirii.

B. Momentul aprecierii valabilității copiei

43. Astfel cum am arătat anterior, a treia întrebare a instanței de trimitere a primit răspunsuri diferite în practica statelor membre și în doctrină. În aceeași ordine de idei, observațiile statelor care au intervenit în cadrul prezentei trimiteri și ale Comisiei sunt divergente.

15 Cum ar fi cel prevăzut la articolul 53 din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1) sau cel prevăzut la articolul 9 din Regulamentul (CE) nr. 805/2004 al Parlamentului European și al Consiliului din 21 aprilie 2004 privind crearea unui titlu executoriu european pentru creanțele necontestate (JO 2004, L 143, p. 15, Ediție specială, 19/vol. 7, p. 3). Comparația trebuie înțeleasă în sensul că nu aduce atingere identității naturii, finalității sau efectelor diverselor documente cu caracter european care poartă denumirea comună de „certificate”.

16 Cum ar fi *Erbschein* german.

17 Articolul 70 alineatul (1) și considerentul (72) al regulamentului.

18 Considerentul (69) al regulamentului. Certificatul nu este nici destinat utilizării preferențiale. Opțiunea pentru certificatul european sau pentru cel național aparține numai persoanei interesate în utilizarea sa.

19 Considerentul (71) al regulamentului.

20 Articolul 70 alineatul (3) din regulament.

21 Articolul 71 alineatul (3) și articolul 73 alineatul (2), precum și considerentul (72) *in fine* al regulamentului. Nu sunt informate, în schimb, alte persoane (a se vedea punctul 54 din prezentele concluzii).

22 Articolul 70 alineatul (3) din regulament.

44. De fapt, primul aspect care trebuie abordat este acela dacă alegerea momentului determinant pentru a aprecia valabilitatea în timp a copiei poate fi efectuată prin aplicarea regulamentului sau dacă, dimpotrivă, nu există o reglementare la nivel european.

45. În această privință, există argumente (rezonabile) care pledează pentru soluții complet opuse:

– o primă poziție susține că tăcerea regulamentului cu privire la acest element lasă soluția la latitudinea legislației din fiecare stat membru [23];

– o a doua poziție sugerează că răspunsul rezultă chiar din regulament. Unele dintre expresiile utilizate în acesta, precum și motive legate de obiectivul facilitării gestionării succesiunii, permit să se susțină că momentul relevant pentru a stabili dacă o copie este validă, din punct de vedere temporal, este atunci când este prezentată în procedura care are ca obiect adoptarea unei decizii pe baza ei [24].

46. Suntem în favoarea celei de a doua poziții, cu nuanțele pe care le vom prezenta mai departe, referitoare la pluralitatea obiectivelor regulamentului – facilitarea gestionării succesiunii fiind unul dintre acestea.

47. Înțelegem, totuși, că este legitimă existența unor îndoieli cu privire la faptul că legiuitorul european, după ce a reglementat în detaliu regimul de emitere a certificatului, a dorit să stabilească momentul pentru evaluarea valabilității copiei, înlăturând astfel dispozițiile naționale de procedură.

48. Deși regulamentul nu oferă, în mod explicit, o soluție la această întrebare, considerăm ca posibilă identificarea ei prin intermediul interpretării regulamentului în conformitate cu criteriile hermeneutice uzuale (cu excepția interpretării literale, întrucât, repetăm, nu există o normă expresă în această privință în regulament). Un răspuns uniform în întreaga Uniune [25] este, fără îndoială, preferabil pentru securitatea juridică.

49. Acest răspuns unic garantează, în plus, egalitatea efectelor unui certificat atunci când copiile sale sunt prezentate spre examinare, simultan, în mai multe state membre. Dacă, în această situație, stabilirea momentului aprecierii valabilității copiei ar fi lăsată la latitudinea fiecăruia dintre statele respective, copia prezentată în același timp în fața mai multor instanțe naționale ar putea să producă efecte diferite, ca urmare a aprecierii sale diferite (care rezultă dintr-o apreciere în momente diferite) în oricare dintre acestea [26].

1. Interpretarea sistematică

50. Regulamentul conține expresii care leagă cerința valabilității în timp a copiei de primul moment în care titularul său o prezintă autorității care trebuie să îi soluționeze cererea. Determinarea momentului despre care este vorba (cel al introducerii cererii sau unul ulterior) va depinde de natura procedurii și de normele care o reglementează în statul membru corespunzător.

23 Observațiile scrise ale guvernului austriac, punctul 41 și următoarele, precum și cele ale guvernului maghiar, punctul 18. În doctrină, în favoarea acestei poziții, a se vedea în special Schmitz, S. D., „Das Europäische Nachlasszeugnis", în *RNotZ*, 2017, p. 269, în special p. 286.

24 Această interpretare este susținută, în ceea ce privește accesul la registrul funciar, de Schmidt, J., „Artikel 70 EuErbVO", în *beck-online Grosskommentar*, 2020, punctul 17.5, de Perscha, A., „Art 70 EuErbVO. Beglaubigte Abschriften des Zeugnisses", în Deixler-Hübner, A. și Schauer, M. (eds.), *Kommentar zur EU-Erbrechtsverordnung*, Manz'sche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2020, punctul 19, și, cu caracter general, de Dutta, A., „Artikel 69 EuErbVO", în *MünchKomm zum BGB*, vol. 11, 2020, punctul 4. În speță, aceasta este opinia convergentă a Comisiei și a guvernelor spaniol și german (deși, în cazul celui din urmă, cu nuanțe).

25 Cu excepția Irlandei și a Danemarcei.

26 Observațiile scrise ale Comisiei, punctul 22, și ale guvernului german, punctul 28.

51. Această legătură rezultă din termenii „utilizării” și „să își dovedească” de la articolul 63 alineatul (1), precum și din referirea la persoana care deține copia și care, pentru „a fi în măsură să utilizeze” certificatul după expirarea perioadei de valabilitate a copiei, trebuie să solicite o prelungire, în conformitate cu articolul 70 alineatul (3).

52. Termenii folosiți sugerează o activitate care este epuizată în momentul în care este realizată: „utilizarea” descrie acțiunea de a prezenta copia sau de a o comunica autorității competente. Persoana care „dovedește” o calitate afirmă că o deține în acel moment precis. Copia care face obiectul acestor acțiuni sau care le însoțește trebuie să fie valabilă în momentul în care are loc activitatea corelativă.

53. Considerentul (71) al regulamentului precizează că „[p]rotecția ar trebui asigurată dacă sunt prezentate copii certificate încă valabile”. Din această formulare se poate deduce că o copie valabilă la momentul prezentării este aptă să producă efecte chiar și după expirarea sa [27].

54. Este adevărat că teza reprodusă indică o situație foarte specifică, astfel încât domeniul său de aplicare este limitat [28]: se referă la protecția terților care fac plăți sau transmit bunuri persoanei indicate în copie ca având calitatea necesară (ori le cumpără de la persoana respectivă). Aceste persoane [29] nu primesc nicio comunicare privind suspendarea efectelor certificatului, care poate interveni în cursul procesului de rectificare, de modificare sau de retragere a acestuia [articolul 73 alineatul (1) litera (a) din regulament].

55. Eficacitatea copiei poate fi repusă în discuție în această perioadă; totuși, pentru terții pe care i-am menționat, ea va continua să fie valabilă, din punct de vedere temporal [30], întrucât nu era contestată în momentul în care când le-a fost prezentată și nu se prevede ca autoritatea emitentă a certificatului să îi informeze cu privire la modificările unui astfel de document.

56. În orice caz, considerăm că prevederile pe care tocmai le-am amintit susțin mai degrabă teza favorabilă unei soluții uniforme (implicite), decât a multitudinii de abordări naționale.

2. Interpretarea teleologică: eliminarea obstacolelor care rezultă din caracterul transfrontalier al succesiunii

57. Faptul că prima prezentare a unei copii constituie momentul determinant pentru aprecierea valabilității sale în timp răspunde unor argumente legate de obiectivele care guvernează regimul documentelor respective.

58. În cazul în care prezentarea (inițială) a copiei nu ar fi factorul temporal esențial, iar reiterarea sa ar fi solicitată ulterior, s-ar genera întârzieri, formalități și eforturi suplimentare, atât pentru părțile interesate, cât și pentru autoritățile responsabile cu succesiunea [31].

59. Raționamentul descris este conform cu scopurile care au inspirat crearea certificatului. În special, prin instituirea acestuia se urmărea:

– „garanta[rea] într-un mod eficient [a drepturilor] moștenitorilor și legatarilor, ale altor persoane apropiate defunctului, precum și ale creditorilor succesiunii”;

27 Observațiile scrise ale Comisiei, punctul 25, și ale guvernului spaniol, punctul 45.

28 Pe lângă aceasta, din cauza localizării sale sistematice (în cadrul unui considerent), referirea nu are o valoare strict normativă.

29 Spre deosebire de cele cărora le-au fost eliberate copii certificate în temeiul articolului 70 alineatul (1).

30 Cu excepția cazului în care, la efectuarea plății sau a tranzacției, au avut deja cunoștință de contestarea certificatului sau au ignorat acest fapt ca urmare a unei neglijențe grave: a se vedea articolul 69 alineatele (3) și (4) *in fine*.

31 A se vedea în doctrină, printre altele, lucrările citate la nota de subsol 24 din prezentele concluzii; de asemenea, observațiile scrise ale guvernului german, punctele 25, 26 și 29, precum și, chiar dacă mai puțin dezvoltate, observațiile Comisiei, punctul 26.

– configurarea modului în care o „succesiune cu elemente de extraneitate […] să fie soluționată într-o manieră rapidă, simplă și eficace” [32].

60. Realizarea acestor obiective ar fi pusă în pericol dacă valabilitatea copiei s-ar impune, în plus față de momentul prezentării copiei, atunci când autoritatea căreia îi este prezentată urmează să adopte decizia finală. Dacă aceasta ar fi situația, există temerea că, în practică, ocaziile în care persoana interesată va trebui să solicite autorității emitente prelungirea, sau o nouă copie, vor fi mai multe decât cele în care nu va fi necesar să facă acest lucru.

61. În cadrul aprecierii avantajelor și a dezavantajelor, trebuie să se țină seama de faptul că autoritatea emitentă a copiei se situează în general [33] într-un stat membru diferit de cel în care este prezentată aceasta, astfel încât repetarea cererilor va conduce inevitabil la întârzieri și la importante costuri suplimentare [34]. Rapiditatea, simplitatea și eficiența sistemului ar avea de suferit în aceeași măsură.

62. În plus, după cum subliniază guvernul german [35], termenul suplimentar pe care l-ar oferi prelungirea sau reînnoirea copiei certificate ar putea să nu fie suficient pentru a asigura că aceasta produce efecte la data adoptării deciziei. În această eventualitate, ar fi indispensabil să se formuleze cereri succesive de prelungire sau de reînnoire, în funcție de durata mai lungă sau mai scurtă a procedurii.

63. În concluzie, considerăm că nu este în conformitate cu regulamentul să se impună persoanei interesate, ca regulă generală, obligația de a solicita prelungirea valabilității copiei – sau eliberarea uneia noi –, în cazul în care copia prezentată era valabilă și producea efecte în momentul procedural în care a fost depusă.

C. Corespondența certificatului (și a copiilor sale) cu realitatea juridică

64. Totuși, este posibil ca, ulterior momentului inițial în care este prezentată copia, să existe unele îndoieli sau anumite indicații că certificatul a putut fi rectificat, modificat, retras sau suspendat. În această situație, copia ar putea, în mod neașteptat, să nu corespundă fidel certificatului în sine.

65. Intenția de a facilita gestionarea succesiunii cu elemente de extraneitate este un scop esențial al regulamentului, dar nu constituie un imperativ absolut. Ea coexistă cu preocuparea de a menține identitatea între ceea ce se certifică și realitatea juridică. Acest obiectiv se traduce, la rândul său, prin necesitatea de a garanta concordanța dintre realitate și certificat și dintre acesta și copiile sale.

66. În cadrul unei proceduri contradictorii, partea care este prejudiciată de conținutul certificatului are interesul de a acorda atenție acestor elemente și poate, dacă este cazul, să comunice autorității sesizate cu soluționarea litigiului posibilele modificări ale documentului (certificatului) original, ulterioare eliberării copiei depuse [36].

67. Nimic nu împiedică, în acest context, autoritatea sesizată cu soluționarea litigiului să evalueze pertinența afirmațiilor care contrazic corespondența realității cu certificatul sau a certificatului cu copia și să solicite un *nou* document conform cu realitatea.

32 Considerentele (7) și (67) ale regulamentului.

33 Certificatul eliberat într-un stat membru pentru a fi utilizat într-un alt stat membru produce pe teritoriul celui dintâi efectele prevăzute de regulament, în conformitate cu cele prevăzute la articolul 62 alineatul (3).

34 Regulamentul, astfel cum am arătat deja, nu reglementează procedura prelungirii. Este logic să se considere că, în măsura în care certificatul nu a fost modificat sau retras, în cazul în care autoritatea emitentă nu are informații care să sugereze contrariul, prelungirea va fi automată. Problema este însă lăsată la latitudinea statelor membre, sub rezerva principiilor echivalenței și efectivității.

35 Punctul 26 din observațiile sale scrise.

36 În mod normal, ea va trebui de asemenea să facă dovada acestor modificări. În acest caz, ea poate solicita o copie a certificatului în calitate de persoană care are un „interes legitim” în sensul articolului 70 alineatul (1) din regulament.

68. Situația este diferită în procedurile în care nu există obligația emitentului de informare a altor persoane interesate sau a unor persoane potențial lezate, pentru ca acestea să se înfățișeze înaintea autorității decizionale. Astfel cum am explicat anterior, regulamentul a instituit garanții [37] care oferă soluția pentru aceste cazuri.

69. Astfel, autoritatea emitentă trebuie să informeze persoanele cărora le-a eliberat copia în legătură cu orice schimbare referitoare la certificat [38] pentru a evita utilizarea abuzivă a acesteia [39]. În opinia noastră, o parte care nu informează (autoritatea din statul membru de primire, căreia i-a fost prezentată copia) cu privire la faptul că aceasta nu mai corespunde cu certificatul original, întrucât certificatul respectiv a fost retras, rectificat sau modificat, acționează în mod abuziv.

70. În sfârșit, în cazul în care autoritatea căreia i se prezintă copia obține, prin alte mijloace, informații care să justifice în mod rezonabil existența unor îndoieli cu privire la starea certificatului original, nimic nu o împiedică să solicite persoanei interesate dovedirea acestui detaliu.

71. Astfel cum am arătat deja, regulamentul permite deținătorului copiei să solicite prelungirea sau eliberarea unei noi copii [40], fără nicio condiție [41]. Această prevedere diferă de cea conținută în propunerea inițială a Comisiei, al cărei articol 43 limita valabilitatea copiilor la trei luni [42]. Nu era posibilă o eliberare inițială pentru un interval mai lung și nici prelungirea valabilității copiei expirate. Persoanei interesate îi rămânea, ca unică opțiune, solicitarea unei noi copii.

72. Durata scurtă a perioadei vizate a provocat reacția nefavorabilă a unor autori și profesioniști din domeniul dreptului [43]. Articolul 43 din propunere a fost modificat de Parlamentul European, care a sugerat redactarea actuală.

73. Soluția reținută în cele din urmă, mai flexibilă, permite coexistența pașnică a scopurilor regulamentului:

– pe de o parte, aceasta ia în considerare data depunerii copiei ca moment în care trebuie apreciată în mod normal valabilitatea sa din punct de vedere temporal;

– pe de altă parte, stabilește mecanisme pentru confirmarea identității dintre certificat și copie în ipoteza în care, atunci când trebuie să decidă, autoritatea are îndoieli cu privire la o copie care a expirat între timp.

37 Punctul 41 din prezentele concluzii.

38 Regulamentul nu limitează această obligație. În opinia noastră, autoritatea nu este eliberată de obligație după șase luni: cererea de prelungire a valabilității copiei nu trebuie neapărat să fie consecutivă expirării sale.

39 Odată ce acest fapt a fost comunicat, persoanele în favoarea cărora a fost emisă copia valabilă (respectiv cea care nu a expirat încă) nu vor trebui să aștepte sfârșitul perioadei de șase luni pentru a solicita una nouă, întrucât cea anterioară a devenit nevalidă.

40 Deși regulamentul nu se pronunță în această privință, pare rezonabil ca prelungirea copiei să fie asociată cu situația în care certificatul nu a fost modificat, iar cererea de eliberare a unei noi copii cu cea în care certificatul a fost modificat. Nimic nu împiedică favorizarea celei de a doua opțiuni, chiar atunci când originalul nu a fost modificat.

41 Spre deosebire de eliberarea pentru un termen mai mare de șase luni, care este posibilă, dar numai „în cazuri excepționale justificate în mod corespunzător”, potrivit articolului 70 alineatul (3) din regulament. Nu există indicații cu privire la situațiile acoperite de excepție. În opinia noastră, estimarea inițială potrivit căreia o procedură va dura mai mult de șase luni nu ar trebui să fie una dintre acestea, întrucât nu este neobișnuit ca durata medie a procedurilor tipice în materie succesorală să depășească șase luni, în special în unele state membre.

42 Propunerea de regulament al Parlamentului European și al Consiliului privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și a actelor autentice în materie de succesiuni, precum și crearea unui certificat european de moștenitor [COM(2009) 154 final].

43 A se vedea Crône, R., „Le certificat successoral européen”, în Khairallah, G. și Revillard, M., *Perspectives du droit des successions européennes et internationales*, Defrénois, Lextenso éditions, 2010, p. 155, în special p. 168. A se vedea de asemenea poziția Conseil des Notariats de l'Union Européenne [Consiliul Notariatelor Uniunii Europene] din 11 decembrie 2009 cu privire la propunerea Comisiei, accesibilă la adresa http://www.notaries-of-europe.eu/index.php?pageID=4976, p. 6. Printre alternativele avute în vedere se numărau cea de a crea certificate de moștenitor electronice și de a promova interconectarea registrelor naționale ale documentelor în materie succesorală: întrucât autoritățile au acces imediat la informații, nu ar fi necesar ca validitatea copiei să fie condiționată de un termen. Comisia a susținut efectuarea unor studii în acest sens, ale căror rezultate pot fi consultate pe Portalul European e-Justiție (https://e-justice.europa.eu/content_general_information-166-es.do?init=true). Până în prezent, numai câteva registre naționale de certificate europene de moștenitor sunt interconectate.

74. Credem că în acest mod coexistă în echilibru obiectivul ca persoanele interesate să dispună de posibilitatea „ca o succesiune cu elemente de extraneitate […] să fie soluționată într-o manieră rapidă, simplă și eficace” și cel ca autoritățile competente să asigure exactitatea informațiilor conținute în certificat și care se reflectă în copie.

75. Astfel, se respectă cu o mai mare fidelitate prezumția că persoana sau persoanele care figurează în certificat (în speță, ca moștenitori) sunt titularii drepturilor sau ai puterilor stipulate în acesta, fără mai multe condiții sau limitări decât cele menționate în certificat, a cărui copie certificată nu face decât să transmită informațiile respective autorităților competente ale unui alt stat membru.

V. Concluzie

76. Având în vedere cele de mai sus, propunem să se răspundă la a treia întrebare adresată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) după cum urmează:

„Articolul 69 coroborat cu articolul 70 alineatul (3) din Regulamentul (UE) nr. 650/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 4 iulie 2012 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești și acceptarea și executarea actelor autentice în materie de succesiuni și privind crearea unui certificat european de moștenitor trebuie să fie interpretat în sensul că trebuie recunoscute efectele copiei certificate a unui certificat european de moștenitor care era valabilă la momentul prezentării sale inițiale, dar care a expirat înainte de adoptarea de către autoritatea competentă a deciziei solicitate.

Prin excepție, în cazul în care există indicii rezonabile că certificatul european de moștenitor a fost rectificat, modificat, retras sau că efectele sale au fost suspendate înainte de decizia autorității respective, aceasta poate solicita prezentarea unei noi copii sau a unei copii a cărei valabilitate a fost prelungită.”